

Sygn. akt I C 385/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 sierpnia 2013 roku

Sąd Rejonowy w Kłodzku Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSR Andrzej Józefowski

Protokolant: Małgorzata Sypek

po rozpoznaniu w dniu 6 sierpnia 2013 roku w Kłodzku

na rozprawie

sprawy z powództwa A. S.

przeciwko K. O., P. O.i D. O.

o zapłatę

I. nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym z dnia 15 grudnia 2011r. uchyla w całości i powództwo oddala;

II. zasądza od powoda A. S.na rzecz pozwanych K. O., P. O.i D. O.solidarnie kwotę 4 428zł (cztery tysiące czterysta dwadzieścia osiem złotych 00/100), tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego udzielonego pozwany z urzędu.

Sygn. akt IC 385/12

UZASADNIENIE

Powód A. S.domagał się zasądzenia nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym solidarnie od pozwanychK. O., P. O.i D. O.kwoty 60 000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu.

W uzasadnieniu pozwu powód podał, że w dniu 5 maja 2011 r. wypełnił weksel własny in blanco na kwotę dochodzoną pozwem. Pismem z dnia 28 09 2011 r. wezwano pozwanych do dobrowolnego spełnienia świadczenia i wykupienia weksla w terminie do 26 10 2011 r. Pozwani nie wykupili weksla.

Nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z dnia 15 grudnia 2011 r. Sąd Rejonowy w Kłodzku nakazał pozwany K. O., P. O.i D. O., aby solidarnie zapłacili na rzecz powoda A. S.kwotę 60 000 zł z odsetkami ustawowymi od 21 listopada 2011 r. oraz kwotę 4367 zł tytułem kosztów procesu.

Pozwani wnieśli zarzuty do nakazu zapłaty z dnia 15 grudnia 2011 r. , w którym podnieśli, że weksel nie ma podstawy materialnoprawnej, gdyż powód nie posiada deklaracji ani porozumienia wekslowego.

Pozwani podali, że 12 maja 2004 r. P. O.zaciągnął pożyczkę w lombardzie (...)prowadzonym przez powoda. Udzielający pożyczki S. S.zażądał zabezpieczenia w postaci ustanowienia hipoteki w kwocie 30 000 zł obciążającej działkę gruntu w L.oraz zażądał podpisania weksla in blanco. Pozwani kontaktowali się wyłącznie zeS. S., któremu wpłacili tytułem spłaty pożyczki 21 800 zł , a po dokonaniu spłat K. S.dokonała wykreślenia ustanowionej hipoteki. Pozwani wnieśli o oddalenie powództwa w całości , a pozew odebrali jako próbę wyłudzenia od nich pieniędzy.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny :

Pozwany P. O.zawarł w dniu 12 maja 2004 r. umowę pożyczki z Lombardem - Komisem (...)w D.prowadzonym przez A. S.. W imieniu lombardu i powoda A. S.występował ojciec powoda S. S.posiadający pełnomocnictwo do reprezentacji powoda.

Zgodnie z treścią umowy lombard przyjął w zastaw sprzęt agd na zabezpieczenie pożyczki w wysokości 15 000 zł , przy prowizji 2400 zł + VAT 528 zł - do zwrotu łącznie 17 928 zł w terminie do 15 07 2004 r. W imieniu lombardu umowę podpisałS. S.- ojciec powoda i pełnomocnik lombardu.

(dowód : umowa pożyczki k 34, oryginał umowy pożyczki k 99, pełnomocnictwo k 158)

Pozwany P. O.podpisał także "Umowę Pożyczkową"datowaną na 11 05 2004 r. zawartą ze S. S.według której S. S.pożyzył P. O.kwotę 30 000 zł , która zostanie zwrócona w terminie do 30 lipca 2004 r. . Strony ustaliły, że nie spłacenie pożyczki lub jej części w terminie spowoduje naliczenie odsetek w wysokości 10 % niespłaconej sumy za każdy rozpoczęty miesiąc kalendarzowy oraz doliczenie kwoty 250 zł tytułem kosztów przygotowania i doręczenia upomnień i wezwań do zapłaty.

Strony ustaliły też w treści omawianej "umowy pożyczkowej", że celem zabezpieczenia udzielonej pożyczki ustanowiona zostanie na rzecz pożyczkodawcy hipoteka umowna w kwocie 30 000 zł na nieruchomości pożyczkobiorcy, dla której jest prowadzona księga wieczysta o numerze (...).

Jednocześnie P. O.podpisał porozumienie datowane na 11 05 2004 r. pomiędzy nim aS. S., że umowa pożyczkowa z dnia 11 maja 2004 r. na kwotę 30 000 zł stanowi zabezpieczenie wszelkich roszczeń firmy (...)A. S.wobec pożyczkobiorcy.

(dowód : kopie umów pożyczkowej i porozumienia k 87-88,93, 94, zeznania stron)

PozwanyK. O.podpisał "umowę pożyczkową" datowaną na 29 05 2010 r. zawartą pomiędzy A. S.a K. O., zgodnie z którą pożyczkodawca pożycza K. O.kwotę 30 000 zł , która winna zostać zwrócona 30 08 2010 r. , a nie spłacenie pożyczki w terminie w całości lub w części spowoduje naliczenie odsetek umownych w wysokości 10,2 % w stosunku rocznym .

(dowód : kopia umowy pożyczkowej k 89, 95)

Pozwani podpisali weksel in blanco za życia S. S.w 2007 r. Strony nie zawarły porozumienia wekslowego ani innej umowy czy deklaracji wekslowej.

(dowód : zeznania pozwanych k 100 ,)

W dniu 15 06 2010 r. K. S.- jako spadkobierczyni S. S.- wniosła o wykreślenie hipoteki umownej zwykłej w księdze wieczystej nr (...)prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Kłodzku, ustanowionej na kwotę 30 000 zł na rzecz S. S.na działce

(nieruchomość rolna z zabudowaniami) stanowiącej własność P. O..

(dowód : kopia wniosku o wykreślenie hipoteki k 30 - 33, odpis z księgi wieczystej k 77-79)

W dniu 5 maja 2011 r. powód wypełnił weksel in blanco , w którym stwierdzono, że P. O., D. O.iK. O. zapłacą bez protestu za ten weksel własny na rzecz A. S.dnia 1 września 2011 r. kwotę 60 000 zł płatną w D..

(dowód : weksel k 3)

Pismami z dnia 28 09 2011 r. powód wezwał pozwanych do wykupienia w terminie do 26 10 2011 r. wystawionego weksla in blanco . Pisma te doręczono 30 09 2011 r. P. O.iK. O., a w dniu 1 10 2011 D. O..

(dowód : wezwania do wykupienia weksla k 7, 18, 19, 20, potwierdzenia odbioru przesyłki poleconej k 9, 16)

Sąd zważył :

Według art. 491 § 1. k.p.c. wydając nakaz zapłaty sąd orzeka, że pozwany ma w ciągu dwóch tygodni od dnia doręczenia nakazu zaspokoić roszczenie w całości wraz z kosztami albo wnieść w tym terminie zarzuty.

Zgodnie z treścią art. 496 k.p.c. po przeprowadzeniu rozprawy sąd wydaje wyrok, w którym nakaz zapłaty w całości lub w części utrzymuje w mocy albo go uchyla i orzeka o żądaniu pozwu, bądź też postanowieniem uchyla nakaz zapłaty i pozew odrzuca lub postępowanie umarza. W przypadku gdy nakaz został zaskarżony w całości i zarzuty okazały się uzasadnione, sąd wyda wyrok, w którym uchyli nakaz zapłaty i oddali powództwo

W przedmiotowej sprawie Sąd Rejonowy w Kłodzku wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym w dniu 15 grudnia 2011r., który został doręczony pozwanym 22 grudnia 2011r., przy czym pozwani nadali w dniu 4 stycznia 2012 roku w urzędzie pocztowym pismo zawierające zarzuty do wydanego nakazu zapłaty.

Oznacza to, że termin do wniesienia zarzutów został zachowany i Sąd był zobligowany do przeprowadzenia rozprawy według trybu określonego w powołanym art. 496 k.p.c. i wydania wyroku w sprawie.

Podstawą roszczenia powoda jest zobowiązanie wekslowe wynikające z weksla własnego in blanco.

Nie oznacza to jednak, aby po wniesieniu zarzutów zaistniały przeszkody w całościowym, kompleksowym rozpoznaniu sporu pomiędzy stronami w zakresie wynikającym nie tylko z zobowiązania wekslowego, ale także ze stosunku podstawowego będącego przyczyną zaciągnięcia zobowiązania wekslowego.

W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2005r.

(IV CK 362/04 - LEX nr 589994) stwierdzono, że - " 1. W postępowaniu nakazowym po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty dopuszczalne jest powoływanie się na podstawę faktyczną i prawną, wynikającą z łączącego strony stosunku prawnego, w związku z którym został wystawiony weksel gwarancyjny.

2. Łączność między zobowiązaniem z weksla gwarancyjnego, a zobowiązaniem ze stosunku "podstawowego" oznacza, że zaspokojenie jednego powoduje wygaśnięcie drugiego oraz, że bezpodstawność roszczenia cywilnoprawnego pociąga za sobą bezpodstawność roszczenia opartego na wekslu. Nie można natomiast zaakceptować rozumowania odwrotnego - przedstawionego w zaskarżonym wyroku - według którego bezpodstawność roszczenia opartego na wekslu pociąga za sobą bezpodstawność roszczenia cywilnoprawnego, i daje sądowi podstawę tylko z tej przyczyny do uchylenia nakazu zapłaty i oddalenia powództwa. Takie rozumowanie prowadzi do pozbawienia powoda dochodzenia roszczenia cywilnoprawnego w innym procesie. Powód nie może też żądać rozpoznania sprawy w zwykłym postępowaniu, gdyż kodeks postępowania cywilnego już nie przewiduje odmowy wydania nakazu zapłaty i przysługującego powodowi żądania skierowania sprawy do zwykłego postępowania (art. 490 w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 1996 r.).

3. Po uchyleniu art. 490 k.p.c. (art. 1 pkt 78 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. zmianie Kodeksu postępowania cywilnego...., Dz. U. Nr 43, poz. 189) i niezamieszczenie w kodeksie postępowania cywilnego przepisu, który pozwalałby - po wydaniu nakazu i wniesieniu zarzutów - na przekazanie sprawy do postępowania zwykłego, wyraźnie wskazuje na to, że sąd - skoro już przeprowadza rozprawę na skutek zarzutów pozwanego - powinien sprawę załatwić merytorycznie przez zbadanie stosunku podstawowego, będącego źródłem wystawionego weksla gwarancyjnego in blanco. Pamiętać bowiem należy, że po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty, wydanego na podstawie weksla gwarancyjnego, spór z płaszczyzny stosunku prawa wekslowego przenosi się na ogólną płaszczyznę stosunku prawa cywilnego. Strony mogą zatem powoływać się na podstawy faktyczne i prawne wynikające z łączącego je stosunku prawnego, który jest źródłem dochodzonego przez powoda roszczenia cywilnoprawnego, nawet jeśli okaże się, że roszczenie wekslowe nie istnieje".

Przedstawiony pogląd Sądu Najwyższego jest w pełni aprobowany przez Sąd rozpoznający spór.

Należy też podzielić pogląd, zgodnie z którym w postępowaniu nakazowym po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty dopuszczalne jest powoływanie się na podstawę faktyczną i prawną, wynikającą z łączącego strony stosunku prawnego, w związku z którym został wystawiony weksel gwarancyjny (por. uchwałę składu siedmiu sędziów SN z dnia 7 stycznia 1967 r. III CZP 19/66, OSNCP 1968, z. 5, poz. 79 i uchwałę Połączonych Izb: Cywilnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 24 kwietnia 1972 r. III PZP, OSNCP 1973, z. 5, poz. 72).

W powołanych uchwałach Sądu Najwyższego wyjaśnione zostało, że wystawienie weksla gwarancyjnego ma na celu zabezpieczenie zobowiązania ze stosunku cywilnoprawnego (podstawowego) i polega na tym, iż dłużnik stosunku "podstawowego" podpisuje blankiet wekslowy w miejscach przeznaczonych na podpis zobowiązanego, wręcza wierzycielowi i upoważnia go do wypełnienia stosownie do wyników obrachunku "podstawowego" stosunku prawnego. Przez te czynności przydana zostaje wierzytelności dodatkowa podstawa w postaci zobowiązania wekslowego. Wierzycielowi przysługują wówczas dwa roszczenia, mianowicie ze stosunku kauzalnego oraz z weksla. Umożliwia to wierzycielowi dochodzenie roszczeń nie tylko w drodze zwykłego procesu, lecz także w postępowaniu odrębnym nakazowym. Łączność między zobowiązaniem z weksla gwarancyjnego a zobowiązaniem ze stosunku "podstawowego" oznacza, że zaspokojenie jednego powoduje wygaśnięcie drugiego oraz, że bezpodstawność roszczenia cywilnoprawnego pociąga za sobą bezpodstawność roszczenia opartego na wekslu.

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 marca 1997 r.

(I CKN 48/97 - OSNC 1997/9/124) - "Po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty, wydanego na podstawie weksla gwarancyjnego, spór z płaszczyzny stosunku prawa wekslowego przenosi się na ogólną płaszczyznę stosunku prawa cywilnego. Strony mogą zatem powoływać się na podstawy faktyczne i prawne wynikające z łączącego je stosunku prawnego, który jest źródłem dochodzonego przez powoda roszczenia cywilnoprawnego, nawet jeśli okaże się, że roszczenie wekslowe nie istnieje.

Z kolei w wyroku z dnia 11 marca 2011 r. (II CSK 311/10 - OSNC-ZD 2011/3/66, Biul.SN 2011/7/12, M.Prawn. 2012/7/375-378) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, iż " Nakaz zapłaty zasądzający nieistniejące roszczenie wekslowe nie może być utrzymany w mocy na podstawie niepowołanego w pozwie stosunku cywilnoprawnego innego niż stosunek podstawowy względem dochodzonego roszczenia wekslowego".

Po wydaniu nakazu zapłaty na podstawie weksla pozwani powinni wszystkie okoliczności faktyczne, zarzuty i wnioski dowodowe zmierzające do wykazania bezzasadności powództwa przytoczyć w zasadzie już w piśmie zawierającym zarzuty od nakazu zapłaty (art. 495 § 3 k.p.c.). Wśród zarzutów, za których pomocą pozwani o zapłatę weksla mogą się bronić, szczególnie istotne znaczenie przypada twierdzeniu, że powód otrzymał od pozwanych załączony do pozwu weksel in blanco w celu zabezpieczenia wierzytelności wynikającej z określonego stosunku i w związku z tym był upoważniony do jego uzupełnienia jedynie zgodnie z porozumieniem zawartym z pozwanymi, wypełnił go zaś naruszając to porozumienie. Powiązanie przez strony upoważnienia do uzupełnienia weksla in blanco z istnieniem i treścią zobowiązania podlegającego zabezpieczeniu (stosunku podstawowego względem roszczenia wekslowego) powoduje, że wekslobiorca w zasadzie nie może na podstawie prawa wekslowego uzyskać wobec wystawców weksla własnego więcej praw niż mu przysługuje w ramach stosunku, z którego wynika podlegająca zabezpieczeniu wierzytelność, czyli w ramach tzw. stosunku podstawowego względem roszczenia wekslowego (por. uchwała połączonych Izb Sądu Najwyższego: Izby Cywilnej oraz Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 24 kwietnia 1972 r., III PZP 17/70, OSNCP 1973, nr 5, poz. 72, oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 września 2010 r., I CSK 641/09).

Podjęta przez pozwanych obrona za pomocą zarzutów nawiązujących do stosunku podstawowego wobec dochodzonego od nich roszczenia wekslowego prowadzi do objęcia sporem także tego stosunku.

Objęcie sporem w postępowaniu nakazowym stosunku podstawowego określane bywa w orzecznictwie obrazowo przeniesieniem sporu z płaszczyzny stosunku prawa wekslowego na płaszczyznę stosunku prawa cywilnego. Określenie to jest jednak nieścisłe, gdyż sugeruje całkowite zastąpienie dotychczasowego sporu, dotyczącego stosunku wekslowego, sporem dotyczącym stosunku podlegającego powszechnemu prawu cywilnemu. W rzeczywistości zaś jest tak, że odwołanie się w zarzutach od nakazu zapłaty do stosunku podstawowego prowadzi przede wszystkim do uwzględnienia tego stosunku w ramach oceny zasadności dochodzonego roszczenia wekslowego; nadal więc przedmiotem sporu jest roszczenie wekslowe, z tą tylko różnicą, że przy uwzględnieniu również stosunku podstawowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2006 r., V CSK 86/06, niepubl.).

W ramach wspomnianej oceny może się okazać np., że dochodzone przez powoda roszczenie wekslowe nie powstało, gdyż wypełnił on otrzymany od pozwanego weksel in blanco, mimo nieprzysługiwania mu wobec pozwanego roszczenia ze stosunku podstawowego, które weksel ten miał zabezpieczać (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2006 r., II CSK 205/06, OSNC 2007, nr 9, poz. 139).

W takim przypadku nakaz zapłaty powinien zostać uchylony, a powództwo oddalone (art. 496 k.p.c.)

Przyjmuje się, że z chwilą wystawienia weksla in blanco i wręczenia go wierzycielowi następuje zawarcie porozumienia między wystawcą weksla lub akceptantem, a osobą, której ten weksel zostaje wręczony określające sposób jego uzupełnienia. Porozumienie takie jest umową zawieraną pomiędzy odbiorcą weksla, a wystawcą weksla lub akceptantem, do której stosuje się przepisy kodeksu cywilnego. Artykuł 10 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. - Prawo Wekslowe (Dz. U. Nr 37, poz. 282 ze zm.) nie wymaga żadnej szczególnej formy takiego porozumienia wekslowego. Może być więc ono zarówno pisemne, jak i ustne, może zostać osiągnięte w sposób wyraźny lub dorozumiany (tak orzeczenia SN: z dnia 28 maja 1998 r., III CKN 531/97, OSN 1999, nr 1, poz. 13; z 23 października 2001 r., I CKN 19/01, LEX nr 52712; wyrok SA w Warszawie z dnia 19 listopada 1999 r., I ACa 775/99, OSA 2001, z. 7-8, poz. 37). Pisemne porozumienie nie jest koniecznym warunkiem ważności uzupełnionego weksla.

Weksel in blanco może być środkiem zabezpieczenia wierzytelności wynikających z różnorodnych stosunków prawnych. Wystawiony jako własny i wręczony w związku z zawarciem umowy pożyczki, prowadzi do powstania zobowiązania wekslowego wystawcy, powinien być jednak przez pożyczkodawcę wypełniony zgodnie z zawartym porozumieniem. Upoważnienie do wypełnienia weksla in blanco może być wyrażone w jakikolwiek sposób (art. 60 k.c.), a jego interpretacja podlega ogólnym regułom wykładni oświadczeń woli (art. 65 k.c.; zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 1998 r., III CKN 531/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 13). . Skoro wręczający weksel in blanco zobowiązuje się do zapłaty według treści nadanej temu dokumentowi w wyniku uzupełnienia go zgodnie z udzielonym upoważnieniem, to jego zobowiązanie powstaje o tyle tylko, o ile uzupełnienia dokonała osoba do tego upoważniona, i tylko w takim zakresie, w jakim treść uzupełnienia pokrywa się z treścią upoważnienia. Osoba, która wręczyła weksel in blanco, może zatem zarzucać jego odbiorcy niepowstanie jej zobowiązania wekslowego ze względu na wypełnienie tego weksla niezgodnie z udzielonym upoważnieniem (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 czerwca 1999 r., I CKN 51/98, OSNC 2000, nr 2, poz. 27, z dnia 26 stycznia 2001 r., II CKN 25/00, OSNC 2001, nr 7-8, poz. 117, z dnia 19 listopada 2004 r., V CK 228/04, OSP 2005, z. 11, poz. 130, i z dnia 14 lutego 2008 r., II CSK 522/07, niepubl.).

W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 1998 r. (III CKN 531/97 - OSNC 1999/1/13, OSP 1999/7-8/140, Pr.Gosp. 1999/2/11, Biul.SN 1998/11/13) wyjaśniono, iż - " Artykuł 10 Prawa wekslowego nie wymaga szczególnej formy porozumienia wekslowego, może być ona osiągnięta także w sposób dorozumiany. W takim jednak wypadku z uwagi na specyfikę odpowiedzialności wekslowej musi to być przejaw woli, który, w świetle okoliczności towarzyszących, w sposób dostatecznie zrozumiały i niewątpliwie wyraża wolę wywołania skutków prawnych objętych treścią tej czynności prawnej (art. 60 k.c.).

Z wystawieniem weksla in blanco łączy się zawarcie porozumienia między osobą, która złożyła podpis na wekslu w zamiarze zaciągnięcia zobowiązania wekslowego, a osobą, której ten weksel wręczyła. Artykuł 10 Prawa wekslowego nie wymaga żadnej szczególnej formy porozumienia wekslowego, może więc być ono zarówno pisemne, jak i ustne, może zostać osiągnięte w sposób wyraźny lub dorozumiany. Porozumienie zawarte na piśmie zwane jest zwykle

deklaracją wekslową. Porozumienie określa, jaką treścią odbiorca weksla może wypełnić weksel in blanco. W literaturze przedmiotu dość zgodnie przyjmuje się, że porozumienie nie ma charakteru wekslowego, jest umową pozawekslową, stosuje się do niego przepisy kodeksu cywilnego. Z treści art. 60 k.c., który reguluje sposób wyrażania takiej woli, która ma wywołać skutki prawne, gdyż tylko takie oświadczenie jest treścią czynności prawnej, wynika, że wola ta musi być wyrażona w sposób dostatecznie jasny. Obowiązują przy tym reguły interpretacyjne oświadczeń woli wyrażone w art. 65 k.c.

Weksel in blanco powinien być wypełniony zgodnie z porozumieniem zawartym między podpisanym na wekslu, a osobą, której weksel ten wręczono. Porozumienie ma więc bardzo istotne znaczenie, gdyż osobie podpisanej na wekslu przysługuje zarzut wypełnienia weksla niezgodnie z zawartym porozumieniem. Zarzut ten jest skuteczny zarówno wobec bezpośredniego kontrahenta, któremu osoba podpisana na wekslu in blanco weksel wręczyła, jak i osoby, która nabywając weksel po wypełnieniu była w złej wierze lub dopuściła się niedbalstwa (art. 10 Prawa wekslowego).

W przedmiotowej sprawie deklaracja wekslowa nie została sporządzona w formie pisemnej. Ta okoliczność sama przez się nie przesądza o tym, że porozumienie wekslowe nie zostało zawarte. Sporna jest jednakże jego treść.

Trzeba zauważyć, że podpisanie i wydanie pożyczkodawcy weksla niepełnego jest zachowaniem, które ujawnia w sposób dostateczny wolę wystawcy weksla upoważnienia osoby, której weksel wręcza do jego uzupełnienia (art. 60 k.c.). Przyjęcie weksla jest z kolei ujawnieniem woli zawarcia porozumienia wekslowego przez remitenta (wekslobiorcę). Remitent dochodząc wierzytelności wekslowej nie musi wykazywać podstawy prawnej zobowiązania, może powołać się tylko na treść weksla. W stosunkach między wystawcą a remitentem samodzielność zobowiązania wekslowego ulega jednak złagodzeniu. Jeżeli zobowiązanie wekslowe jest ważne, wystawca może bowiem - w braku skutecznych zarzutów wekslowych - przeciwstawić zarzuty oparte na jego stosunkach osobistych z remitentem, czyli zarzuty dotyczące stosunku podstawowego. Może zatem kwestionować samo istnienie lub rozmiar roszczenia wekslowego ze względu na jego związek ze stosunkiem podstawowym. Spór przenosi się wówczas z płaszczyzny stosunku wekslowego na płaszczyznę stosunku prawa cywilnego, nie dochodzi jednak do zmiany powództwa, ponieważ przedmiotem rozpoznania jest nadal to samo roszczenie wekslowe, a powód jedynie przydaje mu dodatkowe uzasadnienie faktyczne i prawne.

Wierzyciel wekslowy nie może przy tym mieć wobec swojego bezpośredniego kontrahenta więcej praw, niż to wynika ze stosunku podstawowego (m.in. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 26 stycznia 2001 r., II CKN 25/00, OSNC z 2001 r., nr 7-8, poz. 117).

Specyfiką roszczenia wekslowego, wynikającego z uzupełnienia wręczonego remitentowi blankietu wekslowego, jest jego jeszcze ściślejsza - od wyżej opisanej - więź z zobowiązaniem wynikającym ze stosunku podstawowego. Jak powszechnie przyjmuje się w judykaturze i nauce prawa, wystawienie weksla gwarancyjnego ma na celu zabezpieczenie stosunku podstawowego, przydając wierzytelności wynikającej z tego stosunku dodatkową podstawę w postaci zobowiązania wekslowego, w celu ułatwienia jej dochodzenia (w postępowaniu nakazowym). Łączność ta przejawia się m.in. w tym, że zaspokojenie jednego powoduje wygaśnięcie drugiego oraz, że bezpodstawność roszczenia cywilnoprawnego pociąga za sobą bezpodstawność roszczenia opartego na wekslu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 1997 r., I CKN 48/97, OSNC z 1997 r., nr 9, poz. 124). Skoro weksel jedynie zabezpiecza wierzytelność cywilną, przeto dłużnikowi przysługują przeciwko roszczeniu wekslowemu te wszystkie zarzuty, jakie przysługują mu przeciwko roszczeniu cywilnemu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 2001 r., V CKN 264/00, LEX nr 52788).

Przysługujące dłużnikowi zarzuty mogą mieć charakter tamujący (np. brak zdolności do czynności prawnych pozwanego, sprzeczność z ustawą oświadczenia woli w przedmiocie zaciągnięcia zobowiązania wekslowego, uzupełnienie weksla niezgodnie z udzielonym upoważnieniem), bądź niweczący (np. wygaśnięcie zobowiązania wekslowego na skutek zapłaty).

W razie braku możliwości sformułowania skutecznych zarzutów wekslowych (kwestionowania ważności weksla, np. na podstawie art. 101 i 102 ustawy z 1936 r. - Prawo wekslowe), wystawca weksla in blanco może podnieść

przeciwko remitentowi zarzuty oparte na stosunku podstawowym i podważać zarówno istnienie, jak i rozmiar zobowiązania wekslowego (art. 10 ustawy z 1936 r. - Prawo wekslowe). Sytuacja ta (właściwa dla sporów toczących się po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty wydanego na podstawie weksla w postępowaniu nakazowym) określana jest w orzecznictwie, jako "przeniesienie sporu z płaszczyzny stosunku wekslowego na płaszczyznę stosunku prawa cywilnego". Należy przy tym podkreślić, że owo "przeniesienie" nie skutkuje zmianą podstawy sporu - ze stosunku prawa wekslowego na stosunek prawa cywilnego. Odwołanie się w zarzutach od nakazu zapłaty do stosunku podstawowego prowadzi jedynie do uwzględnienia tego stosunku w ramach oceny zasadności dochodzonego roszczenia wekslowego. Nadal więc przedmiotem sporu jest roszczenie wekslowe, z tą tylko różnicą, że przy uwzględnieniu również stosunku podstawowego.

Zobowiązanie wekslowe (również z weksla in blanco) ma samodzielny i abstrakcyjny charakter i jest niezależne od podstawy prawnej jego zaciągnięcia. Remitentowi przysługuje zatem w stosunku do wystawcy zarówno roszczenie ze stosunku podstawowego, jak i z weksla, przy czym może on uzyskać zaspokojenie wierzytelności tylko raz i do niego należy wybór roszczenia. W stosunku między remitentem, a wystawcą weksla samodzielność zobowiązania wekslowego ulega jednak "osłabieniu". Mianowicie, w razie braku możliwości sformułowania skutecznych zarzutów wekslowych (kwestionowania ważności weksla, np. na podstawie art. 101 i 102 Prawa wekslowego), wystawca weksla in blanco może podnieść przeciwko remitentowi zarzuty oparte na stosunku podstawowym i podważać zarówno istnienie, jak i rozmiar zobowiązania wekslowego (art. 10 Prawa wekslowego). Sytuacja ta (właściwa dla sporów toczących się po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty wydanego na podstawie weksla w postępowaniu nakazowym) określana jest w orzecznictwie, jako "przeniesienie sporu z płaszczyzny stosunku wekslowego na płaszczyznę stosunku prawa cywilnego" (por. wyrok Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2008 r., IV CSK 65/08, Lex nr 453032; z 9 stycznia 2004 r., IV CK 331/02, Lex nr 599559; z 14 marca 1997 r., I CKN 48/97, OSNC 1997/9/124 oraz uchwałę 7 sędziów Sądu Najwyższego z 7 stycznia 1967 r., III CZP 19/96, OSNC 1968/5/79 - zasada prawna). Należy przy tym podkreślić, że owo "przeniesienie" nie skutkuje zmianą podstawy sporu - ze stosunku prawa wekslowego na stosunek prawa cywilnego. Odwołanie się w zarzutach od nakazu zapłaty do stosunku podstawowego prowadzi jedynie do uwzględnienia tego stosunku w ramach oceny zasadności dochodzonego roszczenia wekslowego. Nadal więc przedmiotem sporu jest roszczenie wekslowe, z tą tylko różnicą, że przy uwzględnieniu również stosunku podstawowego (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z 11 marca 2011 r., II CSK 311/10, OSNC-ZD 2011/3/66).

Jest bezsporne, że podpisując weksel pozwani nie złożyli pisemnej deklaracji dotyczącej wypełnienia weksla in blanco, ani też nie zawarli pisemnego porozumienia w tej sprawie z powodem. Brak takiego porozumienia, czy też deklaracji wekslowej, nie oznacza sam przez się nieważności zobowiązania wekslowego. Rzutuje jednakże na sposób rozpoznania sprawy. Z okoliczności towarzyszących podpisaniu weksla wynika, że pozwani nie zdawali sobie sprawy, jakiego rodzaju zobowiązanie zaciągają i jakie są skutki podpisania tego typu dokumentu. Nie sposób założyć, aby poprzez samo podpisanie weksla in blanco pozwani upoważnili powoda do wypełnienia weksla według uznania powoda, na kwotę jaką uważa za stosowną. Nie ma podstaw do przyjęcia, aby pozwani obdarzyli powoda tak daleko idącym zaufaniem, iż by zezwalali mu na swobodne wypełnianie weksla i to na tak wysoką kwotę jak w przedmiotowej sprawie.

Pozwala to na przyjęcie, że powód wypełnił weksel niezgodnie z porozumieniem, gdyż nie da się wykazać zgody pozwanych na wypełnienie weksla na dochodzoną kwotę 60 000 zł.

W ocenie Sądu, została zawarta tylko jedna umowa pożyczki pomiędzy powodem a pozwanym P. O. na kwotę 15 000 zł w dniu 12 maja 2004r. Następne umowy "pożyczkowe" należy traktować nie jako umowy pożyczki, lecz specyficzne - stosowane w lombardzie (...) sposoby zabezpieczenia roszczeń powoda o zwrot udzielonej kwoty.

Nie może też ująć uwagę, że o ile umowa pożyczki z 12 maja 2004r. została zawarta przez P. O. ze S. S. - występującym jako pełnomocnik Lombardu (...) - to tzw. umowa pożyczkowa, prowadząca do ustanowienia hipoteki, była już zawarta ze S. S. występującym tu jako osoba prywatna, a nie jako pełnomocnik Lombardu (...).

Dopiero porozumienie z dnia 11 maja 2004r., znajdujące się na karcie 93 akt sprawy, sugeruje jedynie, że umowa pożyczkowa z 11 maja 2004r. stanowi zabezpieczenie roszczeń firmy (...) wobec pożyczkobiorcy. W podobny sposób

należy traktować umowę pożyczkową z 29 maja 2010r. zawartą tym razem pomiędzy A. S.a pozwanym K. O.. Umowa ta miała być kolejnym zabezpieczeniem pożyczki udzielonej w 2004r.

Żadna z tych umów nie stanowiła jednak podstawy do wypełnienia weksła na kwotę 60 000 zł. Takiego upoważnienia powód nie posiadał.

Trafnie zarzucił pełnomocnik pozwanych, że w "braku jakichkolwiek uzgodnień co do sposobu wypełnienia weksła, dłużnik wekslowy może podnosić zarzut, że weksel został wypełniony niezgodnie z jego wolą (K. Piasecki, j.w. s. 89 - 90). "Prawo do uzupełnienia treści, weksła in blanco nie jest nieograniczone, a sposób wypełnienia nie jest dowolny. Wypełnienie musi być zgodne z wolą zobowiązanego z weksła, a w braku wyraźnie objawionej woli (umowy) z wolą domniemaną, tj. zgodnie z przyjętymi zwyczajami obrotu wekslowego." (M. Czamecki, L. Baginska. Prawo wekslowe i czekowe. Komentarz. Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2005, s. 184 - 185).

Niewątpliwie bowiem wpisanie w wekslu tej kwoty pozostaje w sprzeczności z wolą pozwanych podpisujących ten weksel in blanco. Trudno sobie wyobrazić, aby godzili się na wpisanie na wekslu jakiegokolwiek innej kwoty, niż odpowiadająca faktycznemu zadłużeniu. Jeżeli weksel podpisywany był za życia S. S., to nie mógł on stanowić zabezpieczenia pożyczki udzielonej, według twierdzeń powoda 29 maja 2010r., już po śmierci S. S.. Skąd więc kwota 60.000zł, skoro przed śmiercią S. S.miały być według powoda udzielone dwie j pożyczki w łącznej kwocie 45.000zł, w tym 30.000zł pożyczać miał S. S.(umowa z 11.05.2004r.)".

Powód podtrzymuje, że wykreślenie hipoteki było spowodowane tym, że pozwani zobowiązali się nieruchomością sprzedać i spłacić udzielone pożyczki.

Tymczasem wniosek o wykreślenie hipoteki K. S.złożyła 15 06 2010 r. , a jednocześnie 29 05 2010 r. powód rzekomo udzielił pozwanemu K. O.pożyczki na kwotę 30 000 zł , przy założeniu , że pozwani nie spłacili poprzednio udzielonej pożyczki na łączną kwotę 45 000 zł.

Zeznania powoda są w tej części całkowicie niewiarygodne.

Jak podniósł pełnomocnik pozwanych na podstawie "umowy pożyczkowej" z 11.05.2004r. nie była udzielona faktycznie żadna pożyczka, ale spisano ją właśnie jako zabezpieczenie pożyczki lombardowej udzielonej dzień później, doliczając do sumy faktycznie pożyczonej - 15.000zł, skapitalizowane odsetki na kwotę dalszych 15.000zł. Wykreślenie hipoteki na wniosek spadkobiercy S. S.w sposób jednoznaczny świadczy o rozliczeniu się pozwanych z faktycznie pobranej pożyczki. Umowa z 29.05.2010 r. w świetle powyższych okoliczności również nie może być uznana za dokument wiarogodny jako dowód udzielenia pożyczki, chociażby dlatego, że nie ma w niej nawet pokwitowania odbioru przez pozwanego K. O.sumy rzekomej pożyczki.

Umowa ta nie była w ocenie Sądu wykonana , lecz miała być formą zabezpieczenia roszczeń powoda w perspektywie skorzystania z zabezpieczenia wekslowego.

Powód nieustannie powoływał się na regulamin udzielania pożyczek, znajdujący się rzekomo w aktach sprawy, jednakże nigdy powód żadnego regulaminu nie przedstawił , ani tym bardziej deklaracji czy porozumienia wekslowego.

Należało przyjąć, że pozwani podpisali weksel gwarancyjny in blanco - jak zeznają - w 2007r. W tej sytuacji weksel ten nie mógł stanowić zabezpieczenia umowy pożyczkowej z 2010r., ani tym bardziej zabezpieczenia umowy pożyczkowej z 2004r., stanowiącej zabezpieczenie pożyczki na kwotę 15 000zł udzielonej pozwanemu P. O.. Wypełniając zatem weksel in blanco powód mógł go ewentualnie wypełnić do kwoty 15 000zł, gdyż pozostałe pożyczki nie miały miejsca i stanowiły zabezpieczenia wcześniej udzielonych pożyczek.

W ocenie Sądu pełnomocnik pozwanych trafnie podniósł, że doszło do spłaty pożyczki udzielonej P. O.w całości, co potwierdza bezpośrednio wniosek spadkobiercy S. S.o wykreślenie hipoteki (znajdującej się na karcie 30 akt sprawy).

Zeznania świadka K. S. Sąd ocenił jako niewiarygodne, gdyż nie było jakichkolwiek racjonalnych przesłanek do wykreślenia hipoteki w sytuacji niespłacenia zaciągniętej pożyczki. Zaprzeczają wiarygodności zeznań tego świadka wpisy w księdze wieczystej prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Kłodzku o numerze(...)z których nie wynika, aby K. O. ustanowił hipotekę umowną dla zabezpieczenia kredytu bankowego. Nieruchomość objęta tą księgą została obciążona hipoteką na rzecz (...) dopiero w pod koniec 2011 r., a wykreślenie hipoteki przez K. S. nastąpiło już w połowie poprzedniego roku, przy czym właścicielem nieruchomości był stale P. O., a nie K. O..

Słusznie zwraca uwagę pełnomocnik pozwanych, że jeżeli weksel miałby być podpisywany w 2010r., już po śmierci S. S., to powód nie miał żadnej podstawy do wpisywania, jako sumy wekslowej, żadnej innej kwoty, jak wynikająca z pożyczki z 12.05.2004r. oraz, o ile taka miała miejsce (czemu pozwani zaprzeczają), także pożyczki z 29.05.2010r. Jak wyżej podniesiono, pożyczka 30.000zł miała być udzielona przez S. S., po którym powód nie dziedziczy. Nie było przy tym również żadnej cesji wierzytelności pomiędzy S. S., a powodem.

Błędnie podaje pełnomocnik powoda w piśmie procesowym z dnia 7 marca 2012 r., że 11 maja 2004 r. powód zawarł umowę pożyczki na 30 000 zł. Jako pożyczkodawca jednoznacznie występuje w tej umowie S. S., a nie powód. Dołączone do pisma z dnia 7 03 2012 r. porozumienie z dnia 11 maja 2004 r. odwołuje się do umowy z Lombardem-Komisem (...)A. S., a taką umowę zawarto 12 maja na sumę 15 000 zł. Widać więc wyraźnie, że tzw. umowy pożyczkowe miały być jedynie zabezpieczeniem udzielonej pożyczki, a nie podstawą do wzięcia pożyczki oraz żądania jej zwrotu.

Oczywiście umowy pożyczkowe nie mogą stanowić podstawy do uzupełnienia weksla In blanco skoro zawarte zostały przez inne strony. Umowa pożyczkowa z dnia 11 05 2004 r. ze S. S., a umowa pożyczkowa z dnia 29 05 2010 r. z K. O..

Wprawdzie pozwani nie dysponują pokwitowaniami dotyczącymi spłaty zobowiązania pierwotnego z pożyczki udzielonej 12 maja 2004r. na kwotę 15 000zł, to należy pamiętać, że żądanie takiego pokwitowania jest fakultatywne. Okoliczność, że powód oczekiwał z wypełnieniem weksla aż do maja 2011 roku dowodzi, że pozwani dokonywali wpłat na spłatę pożyczki.

Przepis art. 462. § 1 k.c. stanowi że dłużnik, spełniając świadczenie, może żądać od wierzyciela pokwitowania. Z treści pokwitowania wynikać winno potwierdzenie spełnienia świadczenia przez dłużnika oraz wskazanie długu, na poczet którego świadczenie to zostało spełnione (wyrok SN z dnia 20 listopada 2007 r., II PK 81/2007, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 5).

W treści pokwitowania znaleźć się winno potwierdzenie faktu spełnienia świadczenia w całości lub w określonej części, oznaczenie osoby wierzyciela i dłużnika, wskazanie tytułu zadłużenia, określenie daty i miejsca przyjęcia świadczenia. Nadto wystawca pokwitowania powinien je podpisać własnoręcznym podpisem (a nie np. za pomocą maszyny do pisania, faksymile), a podpis powinien być złożony pod treścią pokwitowania (zob. T. Wiśniewski (w:) Komentarz..., s. 507).

Pokwitowanie jako dokument prywatny w rozumieniu art. 245 k.p.c. nie jest dowodem rzeczywistego stanu rzeczy, lecz jedynie stwarza korzystne dla dłużnika domniemanie, że świadczenie faktycznie spełnił. Domniemanie to może być obalone przez wierzyciela poprzez twierdzenie i dowodzenie, że treść złożonych oświadczeń nie odpowiada stanowi rzeczywistemu (wyrok SN z dnia 20 listopada 2007 r., II PK 81/2007, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 5; wyrok SN z dnia 5 grudnia 2007 r., II PK 95/07, LEX nr 465927; wyrok SN z dnia 2 lipca 2009 r., V CSK 4/09, LEX nr 527176; T. Wiśniewski (w:) Komentarz..., s. 506). Pokwitowanie stanowi więc dowód wykonania zobowiązania tylko w tym sensie, że domniemywa się, iż ten, kto legitymuje się pokwitowaniem, wykonał zobowiązanie. W piśmiennictwie wyrażane jest jednak zapatrywanie, że pokwitowanie jest dokumentem o charakterze dowodowym (W. Popiołek (w:) Kodeks..., s. 26).

Pozwani wskazywali, że dokonując spłat pożyczki nie otrzymywali pokwitowań, a jedynie S. S. zapisywał wpłaty w zeszycie prowadzonym w lombardzie. Podawali także, że dokonywali wpłat za pośrednictwem poczty, lecz nie

dysponują już dowodami wpłat. Brak pokwitowań nie zmienia faktu, że pozwani mają nadal możliwość dowodzenia, że zobowiązanie w postaci zwrotu pożyczki zostało wykonane. Pożyczka była bowiem udzielana w 2004 r.

Zwrócić też należy uwagę, że w 2010r. pożyczka została zawarta z K. O.i - jak zeznała K. S.- w tym czasie miał on starać się o pożyczkę w banku po zwolnieniu nieruchomości z hipoteki. Okoliczności te nie tylko nie znalazły żadnego potwierdzenia, ale są sprzeczne z zeznaniami pozwanych, gdyż K. O.nie mógł ustanowić hipoteki na nieruchomości będącej własnością P. O., ani zabezpieczać tą nieruchomością kredytu bankowego.

W opisaney sytuacji, skoro w ocenie Sądu pożyczka P. O. została spłacona, wygasł stosunek podstawowy leżący u podstaw zobowiązania wekslowego i tym samym zobowiązanie to także nie może być przymusowo realizowane.

Jak wskazano, trafnie podkreślają pozwani że na podstawie "umowy pożyczkowej" z 11.05.2004r. nie była udzielona faktycznie żadna pożyczka, ale spisano ją jako zabezpieczenie pożyczki lombardowej udzielonej dzień później, doliczając do sumy faktycznie pożyczonej - 15.000zł, skapitalizowane odsetki na kwotę dalszych 15.000zł. Wykreślenie hipoteki na wniosek spadkobiercy S. S. K. S. w sposób jednoznaczny świadczy o rozliczeniu się z faktycznie pobranej pożyczki

Nie bez znaczenia jest też to, że jako strony w umowie z 11.05.2004r. występują S. S.i pozwany P. O., w umowie z 12.05.2004r. - Lombard powoda działający przez S. S.jako pełnomocnika i ponownie P. O., zaś w umowie z 29.06.2010r. powód A. S.i pozwany K. O.. Umowy, których zawarcie kwestionują pozwani miałyby być według dokumentów przedstawionych przez powoda, zawarte pomiędzy innymi stronami niż umowa z 12.05.2004r., której zawarcia pozwani nie kwestionują. W takiej sytuacji solidarna odpowiedzialność pozwanych mogłaby wynikać wyłącznie z zobowiązania wekslowego, a nie ze stosunku podstawowego. Ponieważ weksel został wypełniony nieprawidłowo i nie może być mowy o odpowiedzialności pozwanych w stosunku do jakiegokolwiek kwoty na zasadzie odpowiedzialności wekslowej, nie może być mowy o solidarnej odpowiedzialności pozwanych w zakresie stosunków podstawowych, nawet gdyby faktycznie zawarte były trzy umowy, a nie tylko jedna, jak twierdzą pozwani.

Dlatego też Sąd powództwo oddalił, uprzednio uchylając wydany nakaz zapłaty.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c.